

Túlbizonyítás mint az igazságkeresés egy anomáliája a büntetőeljárásban¹

Excessive Evidence, as an Anomaly of Searching for Truth in Criminal Proceedings

Zsiros Bettina

Dr. doktorandusz
Debreceni Egyetem,
Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola
zsirosbettina93@gmail.com

Absztrakt

Cél: A túlbizonyítással – mint a bűnösség kérdésében való döntéshez szükséges és elvárható mértéket meghaladó bizonyítással – kapcsolatban a legáltalánosabb vélemény, hogy az nem más, mint a pergazdaságosság szempontjából káros elhajlás, anomália. Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a túlbizonyítás problémaköre azonban jóval összetettebb, mint pusztán praktikus kérdés.

Módszertan: A kutatás során elemzés tárgyává tettem a büntetőeljárásbeli igazságkeresés, azaz a tényállásmegállapítás egyik diszfunkciójaként érvényesülő túlbizonyítás esetköreit a büntetőeljárás bírósági szakaszában. Ehhez a vonatkozó magyar és idegennyelvű szakirodalom feldolgozásán túl bírósági ítéleteket tanulmányoztam, továbbá konzultációt folytattam gyakorló szakemberekkel.

Megállapítások: A tanulmány egyik megállapítása, hogy a túlbizonyítás korántsem csak a kriminalisztikának egy másodlagos jelentőségű problémája. A gyökere ugyanis egészen a büntető eljárásjogi igazságkeresés és igazságosság, valamint a büntetőperbeli funkciók alapkérdéséig nyúlik vissza, hiszen a túlbizonyítás elsősorban igazságkeresési anomália. Álláspontom szerint ez magyarázza, hogy miért nem lehet nyomozásmódszertani útmutatókkal, a takarékos nyomozásra és pervitelre figyelmeztető technikai jellegű ajánlásokkal megszabadulni tőle. Mindebből következik, hogy a túlbizonyításnak nem csak az eljárás szükségtelen elhúzódásában kell látni a káros eredményét.

¹ Jelen tanulmány a 2020. évi Kozma Sándor Tudományos Pályázaton az Ügyészek Országos Egyesületének különdíját elnyert pályamunka egy részlete.

További fontos, garanciális problémákat is felvethet, így egyszerre több irányból is kikezddheti a jogállami büntetőeljárást.

Érték: A tanulmány kitér arra is, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény milyen választ ad a túlbizonyítás jelenségére.

Kulcsszavak: igazságkeresés, túlbizonyítás, funkciómegosztás, előkészítő ülés

Abstract

Aim: Concerning excessive evidence – beyond the quantity of evidence that is necessary to decide on the issue of guilt – it is a widespread opinion that it is nothing more than a deflection, an anomaly, that is detrimental to the economy of the procedure. This paper aims to present that the problem of excessive evidence is far more complicated than a merely practical issue.

Methodology: I attempt to analyze the methods of seeking truth in criminal proceedings, or other words, excessive evidence as a dysfunction of fact-finding in the court stage of criminal proceedings.

Findings: One part of the concluding thoughts are that excessive evidence is by no means just a secondary problem in forensics. Its roots derive from the fundamental issue of the search for truth and justice, as well as the functions of criminal proceedings since excessive evidence is originally an anomaly in the search for truth. In my view, this explains why it is not possible to get rid of it with methodological guidelines or recommendations for cost-efficient investigation and litigation. Consequently, excessive evidence must not only be seen as an unnecessary delay of criminal proceedings. It may also raise other significant guarantee concerns, thus undermining the rule of law in several directions at the same time.

Value: This paper also points out the solutions that the Act XC of 2017 on Criminal Procedure ensures about the problem of excessive evidence.

Keywords: searching for truth, excessive evidence, shared functions, the preparatory meeting

Az igazságkeresésre vonatkozó nézetek vázlatos áttekintése

A szakirodalom abban a tekintetben egységesnek mutatkozik, hogy a büntetőeljárásbeli igazság felderítésével kapcsolatban eltérő elvek mentén – gyakorlatilag két nyomvonalon – szerveződnek az egyes jogrendszerek, melyeket

az egyes szerzők e rendszerek egyes speciális tulajdonságai alapján különböző elnevezésekkel illetnek, mint angolszász és kontinentális; akkuzatórius és inkvizitórius; adverzális és nem adverzális; illetve kooperatív és hierarchikus rendszerek. Természetesen ezek között éles cezúra nem húzható², sőt az egyes „rendszeridegen” elemek jelenléte kívánatos is, hiszen azok alkalmasak lehetnek megfelelő ellensúlyt képezni más rendszerek gyengeségeivel szemben (Pizzi, 2008). A szembeállítás helyett éppen ezért inkább e rendszerek alapjául szolgáló alapvető megfontolások megragadásával igyekszem felvázolni az igazságkeresésre vonatkozó egyes sajátosságokat.

Nem kívánom tehát valamennyi eljárási mozzanatot érintően elemezni a különböző rendszereket, pusztán vázlatosan utalok a büntetőeljárásbeli igazságkeresés szempontjából eltérő elgondolásokra. A tények felderítése tekintetében alapvető és megállapítható jelentősége azon megfontolásoknak van, amelyek szerint az angolszász eljárási hagyományok alapján a felek által, míg a kontinentális hagyományok esetében a hatóságok által uralt büntetőeljárásról beszélhetünk.

Mirjan Damaška arra mutat rá, hogy azon büntetőeljárásokban, ahol kizárólag a részt vevők alakíthatják az eljárás menetét, ott voltaképpen egy „versengésről” van szó a vád és a védelem között; míg ellenkező esetben, ha elsősorban a bíró feladata az eljárás menetének alakítása, úgy e folyamat középpontjában a bűncselekmény körülményeinek kivizsgálása áll. E jellemzők alapján nevezi egyébként az első megoldás alapján működő eljárási rendszereket kooperatívnak, míg az utóbbi elvek alapján működő rendszereket hierarchikusnak, amely jelzőket a továbbiakban én is így kívánom használni (Damaška, 1986).

Tehát ennek megfelelően az utóbbi elgondolás szerint a büntetőeljárásnak jobban el kell köteleződnie az igazság felderítése mellett. Ezért telepíti a vizsgálódás kötelezettségét a pártatlan bíróságra, amely, tekintettel arra, hogy a bűnösség vagy ártatlanság tekintetében a végső döntés az ő kezében van, elkötelezett a bizonyítékok teljes mértékű felderítése és a pontos ténymegállapítások mellett. E megfontolás pedig a bizonyítási eljárás szakszerűségét, alaposságát hivatott szolgálni (Grande, 2008). Ebből következően e rendszer úgy tekint az eljárásban megállapított igazságra, mint az objektív, tényleges valóságra, de legalábbis törekszik arra, hogy ezt elérje.

Ehhez képest az ellentétes megfontolás azt hangsúlyozza, hogy nincs olyan objektív igazság, amely elérhető lenne egy semleges részt vevő által, mivel még a ténylegesen érdektelen harmadik fél is elkerülhetetlenül feltevéseket alkot arról a valóságról, amelyet rekonstruálni igyekszik (Grande, 2008). Az emberi

2 Tóth Mihály is arra figyelmeztet, hogy e rendszerek „steril” formában sehol a világon nem bizonyultak működőképesnek a gyakorlatban (Tóth, 2016).

elme ugyanis szelektíven teszi magáévá az egyes információkat, ezáltal pedig fogékonyabbá válik azokra a bizonyítékokra, amelyek saját feltevését támasztják alá (Damaška, 1997). Így tehát a bíróság által történő hivatalbóli tényfeltárás esetében befolyásoló tényező lehet egy, már a bizonyítékok prezentálása előtt kialakult előzetes feltevés (Callen, 2008).

A hierarchikus elv alapján szerveződő büntetőeljárások vonatkozásában általánosságban rögzíthető, hogy nincs egyértelmű válaszvonal a nyomozási és tárgyalási szakasz során történő bizonyítékgyűjtés tekintetében.³ A hierarchikus szisztémában a büntetőeljárás fázisai tehát egymásra épülnek, közöttük szoros kapcsolat és kölcsönhatás van. A nyomozó hatóság, az ügyészség, az elsőfokú és a fellebbviteli bíróságok együtt alkotják azt a rendszert, amelynek célja az igazság kiderítése (URL2).

A kooperatív rendszerek ehhez képest a bizonyítékok összegyűjtését a tárgyalást megelőző szakaszra koncentrálnak (Kostoris, 2018), éppen ezért a legtöbb esetben épp a tárgyaló bíró tudja a legkevesebbet az ügyről, hiszen nincs az ügyre vonatkozó, a bíró, az ügyész és az ügyvéd által is ismert „közös akta”, amely tartalmazza a nyomozás eredményeit (Pizzi, 2008).

A büntetőperbeli igazság felderítése tehát a két esetben különböző megfontolások alapján történik. A kooperatív rendszerben – a fent említett kognitív korlátokra tekintettel⁴ – az igazságosság a hatóság részéről passzivitásban, a felek részéről pedig azok tisztességés szembeállításában manifesztálódik⁵, míg

3 Pusztán az angol és az olasz rendszerekben releváns ez – Európai szinten –, ahol éles cezúra választja el egymástól a nyomozási és tárgyalási szakaszt, és ahol a bizonyítékok összegyűjtésének legfőbb szintere az utóbbi.

4 E kognitív korlátok – és egyéb, az objektív valóságnak megfelelő tényállás felderítését akadályozó tényezők – felismerése igaz természetesen az úgynevezett hierarchikus modellek esetében is. Ennek elméleti hátterét Somogyi Gábor úgy ragadja meg, hogy „*nincs az a pont, amikor azt mondhatjuk: a megállapított tényállás már olyan bizonyossággal esik egybe a megtörtént valósággal, hogy fogalmilag nem is létezhet olyan további, de mindaddig nem ismert tény, adat, körülmény, illetve ezekre vonatkozó bizonyíték, amelynek ismeretében nem lehetne 'új', a korábitól eltérő valóságot megismerni. Ebből pedig az a következtetés adódik, hogy bármennyire is az anyagi tényvalóság megállapítása az eljárás törvényben előírt követelménye, és így a perbeli bizonyítás célja, valójában az objektív bizonyossággal nem teljesíthető, sőt az sem dönthető el ugyancsak teljes bizonyossággal, hogy egy adott ügyben a bíróság ténymegállapítása valójában egybeesik-e a megvalósult igazsággal.*” (Somogyi, 2018).

5 Több kutatás is arra mutat rá, hogy az angolszász büntetőeljárásokban az adverbális szabályozási elgondolások kialakulásával kapcsolatban elsődlegesen az úgynevezett laissez-faire elgondolás széles körű érvényesülése említhető az angol intézményi szabályozásban – általánosságban is, de a jelen téma szempontjából fontos eljárásjogi szabályok tekintetében is – amely így az állami beavatkozás minél alacsonyabb szintre való korlátozását jelentette. E megfontolás alapján a büntetőeljárás tehát a két ellenérdekű fél szembeállítását jelenti egy passzív állami tisztviselő előtt, akit egyáltalán nem vontak be a tények felderítésének folyamatába. Az eljárás alakítására vonatkozó bármely bírói – és így állami – hivatalbóli beavatkozás elképzelhetetlen, hiszen az az egyéni szabadság megsértése volna. Más szerzők szerint az esküdtsek megalkotása (eredetileg ügyészi, majd igazságügyi szerv) segített elsősorban az inkvizitórius elemek háttérbe szorulásában és az adverbális büntetőeljárási elgondolások megszilárdulásában. (Erről részletesen: Grande, 2008; Langbein, 2003; Pizzi, 2008; Kostoris, 2018).

a hierarchikus rendszerek esetében a büntetőeljárás igazságosságát a pártatlan hatóságok által történő bizonyítás szavatolja, amely eredményeként megállapítható lesz, hogy valójában mi történt. Az eltérő elgondolások eredménye pedig a perbeli igazság eltérő percepciója lesz, hiszen az első esetben a valóság két közvetlen észlelője által előadottak alkotják a büntetőperben megállapított igazságot, míg a hierarchikus rendszer feltételezi, hogy a pártatlan bíróság a valóságban ténylegesen megtörtént tényeket állapította meg, de legalábbis a tényállás ahhoz közelít (Miskolczi, 2015). Úgy gondolom, hogy épp ez az a mozzanat, ahol a túlbizonyítás gyökere tetten érhető. Talán nem alap nélküli az az állítás, miszerint nem célszerű elszakadni az alapvető kontinentális hagyományoktól, és meglátásom szerint az igazságos befejezéshez az igazságkeresési erőfeszítések különösen hangsúlyozandók, azonban mégis fontos egyrészt az eljárások parttalaná válását megelőzni, másrészt törekedni az eljárási funkciók következetes elhatárolására.

Az igazságkeresés egy anomáliája – túlbizonyítás a büntetőeljárásban

A felvázolt első premissza igazolásaként a korábban ismertetett igazságkeresésre vonatkozó alapvető kontinentális megfontolások és a túlbizonyítás gyakorlati jelensége közötti ok-okozati kapcsolat fennállására kívánok rámutatni. Ennek érdekében visszautalok az előzőekben rögzített alapvető elgondolásokra és az ezek alapján megfogalmazott következtetésekre. A kontinentális rendszer az igazságossággal összefüggésben a valóságban történt tények felderítésének igényét, a lehető legmagasabb bizonyítottsági szint elérését és azt hangsúlyozza, hogy a bíróság által megállapított tények adekvát viszonyban legyenek a valósággal.

Ezen igény természetesen nem azt jelenti, hogy ne érvényesülnének alapvető követelményként olyan értékek, amelyek akadályát képezhetik a valós tények feltárásának, de azt a meggyőződést sem, hogy minden esetben elérhető a teljes, „objektív” igazság. A büntetőeljárás azonban ebben az esetben a lehető legmagasabb szintű bizonyítottságra, az igazság minél szélesebb körben történő feltárására törekszik, így előfordulhat, hogy a bizonyítás menete átbillen a túlbizonyítás mezejére.

A túlbizonyítás okai szempontjából nem hagyható figyelmen kívül – az igazságkeresés igényén túl – az elméleti alapvetések körében elemzett azon sajátosság sem, amely a hierarchikusan szerveződő eljárások „hierarchikus” jellegéből ered. E modellben ugyanis e szerveződés miatt a bíróság ítéletét a felettes bíróság „méri majd meg”. A tárgyalási szakban előfordul túlbizonyítás jelenségének

másik oka így – meglátásom szerint – e sajátosságból eredően a bíróság ítéletének megalapozatlanság miatti hatályon kívül helyezésének lehetősége; „*ugyanazon bíró másképp ítél ugyanis, ha az utolsó, és másképp, ha az utolsó előtti szó az övé*” (Baumgarten, 1898).

Túlbizonyítás a gyakorlatban

A túlbizonyítás mint az igazságkeresés egy anomáliájaként megragadható jelenség természetesen igen ügyspecifikus problémakör, azonban meglátásom szerint megfelelő absztrakcióval voltaképpen két nagy esetkört különíthetünk el. Megemlíthetjük a szükségtelen bizonyítás esetköreit mint technikai diszfunkciót, valamint tágabb értelemben e fogalom alatt értenünk kell az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető „túlbizonyítást” is. Az egyes esetkörök részletezése kapcsán szerepeltetett ítéleteket a következőkben – a teljesség igénye nélkül – példálózó jelleggel kívánom bemutatni.

Túlbizonyítás mint technikai diszfunkció⁶

Bizonyítást lefolytatni azokra a tényekre kell, „*amelyek a vád tárgyává tett cselekmény jogi megítéléséhez, valamint ezeknek a releváns tényeknek a megállapításához szükségesek, és az ítélet indokolásának is csak ezekre a tényekre kell kiterjednie.*”⁷ Tremmel Flórián is úgy fogalmaz a bizonyítékok fogalmának meghatározásával kapcsolatban, hogy azok büntetőjogilag releváns tényre kell, hogy vonatkozzanak, amelyeket jogszerűen szereztek be és alkalmasak a büntetőjogilag releváns tényállás megállapítására (Tremmel, 2002).

Előfordulhat azonban, hogy a bíróság olyan tények megállapítása érdekében folytat bizonyítást, amelynek a jogvita érdemi elbírálása szempontjából nincs jelentősége, azaz túlterjeszkedik az eljárásban figyelembe vehető releváns tények körén.⁸ A Kúria arra mutat rá, hogy a vádban szereplő cselekmény minősítéséhez, valamint a releváns tények megítéléséhez szükséges mértékben kívánatos bizonyítást felvenni, továbbá az ítélet indokolásának is pusztán ezekre kell kiterjednie. A hivatkozott BH 2001. 458. számú ügyben azonban „*a bíróság ennek ellenére olyan bizonyítást is folytatott, amelyre nem volt szükség [...]*

6 A Kúria joggyakorlatemlítő csoportja által a bírák körében végzett kérdőíves vizsgálat eredménye alapján a válaszadók 94%-a úgy nyilatkozott, hogy a túlbizonyítás azonos azzal, ha az ítélet túlterjeszkedik a bizonyítási eljárásban figyelembe veendő releváns tényekre vagy, ha az eljárásban az alkalmas bizonyítási eszközök a szükségesnél nagyobb számban kerülnek felhasználásra (URL1).

7 BH 2001. 458.

8 Vö. 1998-as Be. 75. § (1) bekezdés, Be. 2. § (3) bekezdés.

Az ítéleti tényállás a sértettek házának, a ház környezetének, az udvarának, az ott található építményeknek, a ház belsejének, berendezésének terjedelmes és szükségtelenül részletes leírását tartalmazza.”⁹

Szintén erre utal egyik határozatában a Debreceni Ítéltábla is: „Az első fokon eljáró Miskolci Városi Bíróság e tényállási pontnál nem tartotta szem előtt, hogy az ügyészség milyen cselekményt, gazdasági eseményt tett vád tárgyává, és ebből adódóan több olyan részletkérdéssel is foglalkozik az indokolásban, amely szükségtelen volt. Jelen büntetőügyet inkább egyfajta túlbizonyítás jellemezte a bíróság részéről...”¹⁰

Előfordulhat, hogy olyan bizonyítást folytat a bíróság, amelyet – különböző okok miatt – jogszerűen mellőzhetne. A büntetőeljárásban ugyanis nem kell bizonyítani az úgynevezett köztudomású tényeket, valamint azokat a tényeket sem, amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyészségnek, illetve nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van. Ezzel kapcsolatban mutat rá a Kúria például arra, hogy: „Az alkohol emberi szervezetre gyakorolt negatív hatásai – érzékelési képesség, koncentrációképesség korlátozása, a veszélyérzet csökkentése stb. – köztudomásúak, ezért külön bizonyítást nem igényelnek. Ittas járművezetés esetén ezért a megvalósított közlekedési szabályszegések általában összefüggnek a vezető alkoholos befolyásoltságával, ettől eltérő következtetés alappal csak akkor vonható le, ha az ügy egyedi körülményei, a közlekedési szabályszegés sajátos jellege ezt indokolják.”¹¹

A Be. azonban ezek mellett – épp a felesleges túlbizonyítás elkerülése érdekében – immáron tartalmazza azt a kitélt is, mely szerint nem kell bizonyítani azokat a tényeket sem, amelyek valóságát a vádló, a terhelt és a védő az adott ügyben, együttesen elfogadja¹², azaz jelen esetben bizonyítás nélkül állapít meg tényeket a bíróság. E rendelkezés funkciója meglátásom szerint az, hogy a bizonyítás már csak a vitatott kérdésekre fókuszáljon, ezáltal megelőzhető annak parttalanná válása.

Jogszerűen mellőzhető a bizonyítás vélelmek esetében is. A büntető anyagi jogban ezek száma igen csekély – az anyagi igazság megállapításának igényére tekintettel –, a Btk. (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) ugyanakkor egy igen nagy jelentőségű esetkörben, az úgynevezett szituációs jogos védelem esetében megdönthetetlen vélelmet tartalmaz.¹³

9 BH 2001. 458.

10 Debreceni Ítéltábla Bhar.II.497/2007/12.

11 BH 2013. 33.

12 Be. 163. § (4) bekezdés.

13 Erről részletesen: 4/2013. büntető jogegységi határozat.

Az alkalmas bizonyítási eszközök felesleges halmozása szintén szükségtelen bizonyítást eredményezhet. Amennyiben például a sérülésről a nyomozás során készített fényképfelvétel alapján a laikus által is egyértelműen megállapítható, hogy az emberölés elkövetési eszköze a kérdéses balta volt, e kérdésre vonatkozóan orvos szakértőt kirendelni szükségtelen.¹⁴

A Fővárosi Ítéltábla egy másik ügyben tett megállapítása szerint a vádlott általános egészségi és pszichés állapotára vonatkozóan a tárgyalásra idézett tanú vallomása nélkül, kizárólag az orvosi dokumentációk alapján is elkészíthető lett volna az orvosszakértői vélemény, „*a tanú kihallgatásával az ügyben túlbizonyítás történt*”.¹⁵

Alkalmatlan bizonyítási eszköz felhasználása eredményeként megvalósult túlbizonyítást állapított meg a Kúria, amikor rámutatott, hogy a kihallgatott tanúk tárgyalásra idézése és kihallgatása szükségtelen volt, tekintettel arra, hogy „*az ügy elbírálásához szükséges tényekről már a nyomozáskor sem tudtak vallomást tenni*”.¹⁶ Végezetül említhetjük még az utóbb szükségtelenné vált bizonyítás foganatosítását, például abban az esetben, ha az irányadó törvényi konjunktív feltételek egyike már megdőlt.

Túlbizonyítás tágabb értelemben:

az ítélkező funkcióval össze nem egyeztethető „túlbizonyítás”

A túlbizonyítás másik nagy esetkörének tekinthető – a szükségtelen bizonyítás mint technikai diszfunkció mellett – azon esetkör, amikor a bíró az ítélkező funkcióval össze nem egyeztethető módon bizonyít. Teszi ezt vagy azért, mert a kontinentális hagyományokból eredő hivatalbóli bizonyítás lehetőségét túllépi, vagy mert a vonatkozó törvényi rendelkezések inkoherenciája miatt erre kényszerül. Ennek megfelelően e körben említhető a vádon túlterjeszkedés esete, amely esetben már a vád tárgyává nem tett tények tekintetében bizonyít az ítélkező bíró. Ezen kívül amennyiben – a vád keretein belül maradván ugyan – de a funkciómegosztás sérelmével, a vád esetleges hiányosságait kiküszöbölendő, az abban foglalt tényeket alátámasztó bizonyítás felvételére kényszerül a törvényi rendelkezések inkoherenciája miatt.

14 BH 2001. 458.

15 Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.97/2019/11.

16 BH 2001. 458.

Az eljárási feladatok megosztásának követelményével¹⁷ kapcsolatban Heller Erik úgy fogalmaz, hogy „Ahhoz, hogy a bíróság a peres felek vitáját mindkét vonatkozásban, tudniillik a tény és a jogkérdés vonatkozásában egyaránt helyesen döntse el, szükség van arra, hogy a bíróság a bizonyítékokat elfogulatlanul mérlegelhesse és a jogi következtetések levonásában se legyen elfogult. [...] Az elfogulatlanság biztosítása érdekében szükséges tehát, hogy a bűnvádi perben a vádlói és a bírói funkció más-más személy kezében legyen.” (Heller, 1947). Hasonló álláspontot képvisel Balogh Jenő is e kérdéssel kapcsolatban, amikor rögzíti, hogy „a bűncselekmények felderítése, a tettesek kipuhatólása és a vádemelés kérdésében való határozás végett tehát külön állami orgánumokat – igazságügyi rendőrség, ügyészség – kell szervezni, a bírót pedig [...] lehetőleg távol kell tartani a büntetőjogi üldözés functioitól.” (Balogh, 1912). Angyal Pál szerint a vádely egyik vezérlő gondolata is az (a vád nélküli bírósági eljárás tilalmán kívül), hogy a bíróság vádlói szerepet nem tölthet be. Angyal úgy ítéli meg, hogy e szabály egyébként csak látszólag szenved törést annál fogva, hogy a bíróság hivatalból új bizonyíték felvételét vagy megszerzését rendelheti el, mert ezzel a joggal élve valóban a vádló jogait gyakorolja, ám meglátása szerint e funkciókeveredést feloldja az, hogy az eljáró bíró nemcsak a terhelt ellen, hanem a terhelt javára is szolgálhat (Angyal, 1915). A kérdés fontosságával kapcsolatosan érdemes utalni az Alkotmánybíróság 14/2002. (III. 20.) határozatában kifejtettekre is, mely szerint „a tisztességes eljárás követelményének alapfeltétele a vádlói és az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztása. Az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése, az egyes tevékenységi körökre vonatkozó részletes szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója eljárási garanciákat is jelent a védelem számára.”

Abban tehát egyetértés mutatkozik, hogy az ítélkező bíró törvényi rendelkezéssel nem kötelezhető a vádban foglalt tények bizonyítására. Ez azonban a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényben (a továbbiakban: 1998-as Be.) nem valósult meg maradéktalanul. A szabályozás a funkciómegosztás és a bíró igazság felderítésére vonatkozó kötelezettsége tekintetében ellentmondásos volt, így előfordulhatott, hogy az ítélkező bíró a vád tényeinek bizonyítására kényszerült, így megvalósítva a „túlbizonyítást”. A későbbiekben kitérek majd arra, hogy ezen ellentmondást hogyan orvosolja a Be., illetve, hogyan teremt egyensúlyt az igazságra törekvés és a garanciális követelményt jelentő funkciómegosztás között.

17 Az anyagi igazság felderítésére irányuló kötelezettségre tekintettel a törvényi rendelkezések között deklarálva először csak az 1973. évi I. törvényben jelenik meg az eljárási feladatok megosztásának követelménye (1973. évi I. törvény 9. §).

A büntetőeljárás törvény által kínált megoldások a túlbizonyítás kiküszöbölésére

Unásig ismételt probléma az igazságszolgáltatással kapcsolatban az eljárások elhúzódása, nem elég hatékony működése. E tágabb jelenség körébe illeszkedően nem kívánatos a fölösleges túlbizonyítás jelensége sem. A büntetőeljárás törvény kodifikációja során így mind a szakma, mind a társadalom felől érkező igény volt a büntetőeljárások minél hatékonyabbá tétele, valamint az időszerűség követelményének való megfelelés, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a büntetőeljárás időszerűségének garantálása nem lehet cél, „*pusztán a cél realizálásának egyik eszköze*” (Belovics, 2018b). A törvény szellemiségét így a „megőrizve haladni” gondolat hatja át, ugyanis amellet, hogy megőrzi a kontinentális jogrendszeren alapuló magyar eljárásjogi hagyományokat¹⁸, célja minél rugalmasabbá, hatékonyabbá és költségtakarékosabbá tenni a büntetőeljárást.

Fontosnak tartom leszögezni, hogy nem kívánom valamennyi, a Be.-ben rögzített és a bizonyításra vonatkozó törvényi passzust a teljesség igényével elemezni. Pusztán azokat a koncepcionális újításokat, valamint újragondolt jogintézményeket említem és elemzem a fent ismertetett szempontok alapján, amelyek a bizonyítási eljárás mederben tartását, a túlbizonyítás kiküszöbölését célozzák, valamint amelyek az eljárási feladatok megosztásának következetességét hivatottak biztosítani.

Mivel e jogintézmények és törvényi passzusok rendeltetése értelemszerűen az, hogy keretek közé szorítsák, illetve irányt szabjanak a bizonyításnak s így az igazságkeresésnek, ezért arra is kitérek majd, hogy e megoldások hogyan egyeztethetők össze az elméleti alapvetés körében rögzített kontinentális elgondolásokkal. Amennyiben a túlbizonyítást mint technikai jellegű anomáliát vizsgáljuk, meglátásom szerint elsődleges megoldásként a bizonyítás időbeli behatárolását említhetjük a Be. előkészítő ülésre vonatkozó szabályanyaga tekintetében. Az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető „túlbizonyítás” esetében pedig a funkciómegosztás elvének, valamint az egyes törvényi rendelkezéseknek a következetes összehangolását kell megemlíteni. A következőkben tárgyalt rendelkezések így egyrészt hatékonysági, pertakarékossági szempontokat helyeznek előtérbe (teszik ezt egyébként úgy, hogy egyes garanciális rendelkezések beiktatásával nem áldozzák fel „*a materiális igazság megállapítására vonatkozó jogalkalmazói kötelezettséget*”) (Belovics, 2019), másrészt egyensúlyt teremtenek az igazságkeresés igénye és az azt korlátozó, alapvető szinten megjelenő értékek között.

18 T/13972. törvényjavaslat a büntetőeljárásról.

Az előkészítő ülés elvi alapjai egyértelműen illeszkednek azon jogalkotói törekvés keretei közé, amely fokozni kívánja a terhelti együttműködést, növelni az eljárási szereplők aktivitását, valamint hatékonyabbá tenni a büntetőeljárást. Ennek megfelelően a valamennyi ügyben kötelezően tartandó előkészítő ülés szerepe kettős. Egyrészt – a terhelti beismerés esetén, egyéb feltételek fennállása mellett – az opportunitást szolgáló lehetőségként a vádlottal szemben az ügy érdemben, tárgyalás és gyakorlatilag bizonyítás nélkül befejezhető (Varga, 2018). Amennyiben pedig erre nem kerül sor, úgy az előkészítő ülésnek döntő szerepe van a bűnvádi tárgyalás előkészítése tekintetében. A tárgyalási szakaszban jelentősen szűkül ugyanis a bizonyítékok előterjesztésének lehetősége, vagyis arra az előkészítő ülésen kell sort keríteni.

A Be. tehát lehetőséget biztosít a terheltnek arra, hogy az előkészítő ülésen beismerő nyilatkozatot tegyen és lemondjon a tárgyaláshoz való jogáról. Amennyiben a bíróság e beismerő nyilatkozatot elfogadja, úgy már az előkészítő ülésen meghozható a bűnösséget megállapító ítélet. Az alapvető koncepció az eljárásnak e szakaszában az, hogy az ügyész az ügynevezett mértékes indítványa megtételével „nyílt lapokkal játszik”, a vádirat ugyanis már tartalmazza az indítványozott büntetés nemét és konkrét tartamát, amellyel a terhelt tudomására hozza, hogy milyen büntetést venne tudomásul. Ez pedig ösztönzően hathat a terheltre, ugyanis a bíróság nem szabhat ki súlyosabb büntetést a beismerés elfogadása esetén (Belovics, 2018a). Fontos ugyanakkor, hogy a mértékes indítvány pusztán „ultimátumként” értékelhető az ügyészség részéről, ebben az esetben a joghátrány tekintetében megegyezésnek nincs helye.¹⁹ E tényező miatt nevezhető az eljárás elintézésének e módja ügynevezett „informális egyezségnek”. Természetesen a jogintézmény e funkciója csak akkor tudja betölteni szerepét, ha az előkészítő ülésen kiszabott joghátrány majd ténylegesen elmarad a tárgyalás után kiszabható büntetés mértékétől (Polt, 2018a).

A tárgyalási szakban előforduló túlbizonyítás elkerülése szempontjából azonban a legjelentősebb szabályanyag a bizonyítás keretek közé szorítása a bizonyítási indítványok előterjesztésének rendje vonatkozásában. Az ügyészség a vádiratban megfogalmazhat ilyen indítványokat, amennyiben pedig a terhelt az előkészítő ülésen nem tesz beismerő nyilatkozatot, úgy a terhelt és a védő is előadhatja az eljárásnak e pontján a védekezés alapjául szolgáló tényeket és

19 Az egyezség a bűnösség beismeréséről című eljárásban van lehetőség egyeztetni a joghátrány tekintetében. Azonban a történeti tényállás megállapítása a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, valamint a bűncselekmény Btk.-nak megfelelő minősítése is mind az ügyész szakmai kompetenciájába és felelősségébe tartozik ebben az esetben [Be. 410. § (3) bekezdés].

ezek bizonyítékait: a bizonyítás lefolytatására és egyéb eljárási cselekményekre vonatkozó indítványait, valamint a bizonyíték kirekesztésével kapcsolatos indítványait (Belovics, 2018a). Ennek megfelelően a tárgyaláson lefolytatandó bizonyítás irányának és kereteinek kijelölése és bíróság általi rögzítése elősegíti azt, hogy a tárgyaláson már ne történjen szükségtelen bizonyítás. Ezen kívül a vádlott megjelölheti a vádiratban szereplő azon tényeket, amelyeknek elfogadja a valóságát. Ennek azért lehet jelentősége, mert – a korábban kifejtettek alapján – amennyiben a vádló és a védő is hasonlóan nyilatkozik, ezt a tényt bizonyítani a továbbiakban már nem kell (Belovics, 2018a). Ez utóbbi fordulatnak szintén van jelentősége a túlbizonyítás elkerülése szempontjából, hiszen a bíróság ebben az esetben úgy állapít meg tényeket, hogy azok vonatkozásában jogszerűen mellőzte a bizonyítást.

A bizonyítási indítványok előterjesztése az eljárásnak e szakaszában azonban nem pusztán lehetőség, hanem kötelezettség is – melyet egyébként szankciónál is a törvény –, arra tekintettel, hogy a tárgyalás előkészítését követően már csak szűk körben terjeszthető elő bizonyítási indítvány.²⁰ E rendelkezések egyértelműen a perkoncentrációt igyekeznek elősegíteni, azaz hogy mind a vád, mind a védelem fedje fel kártyáit és a bizonyítás keretei már az előkészítés során behatárolhatóvá váljanak (Belovics, 2018a). Bánáti János ugyanakkor e rendelkezések kapcsán arra hívja fel a figyelmet, hogy problémás lehet a védő felkészülése az előkészítő ülésre, tekintettel arra, hogy nem várható el részéről az ügyismeret olyan szintje, mint ami a nyomozást hosszabb ideig felügyelő/irányító vádhatóságtól (Bánáti, 2017).

A funkciómegosztás a Be.-ben

Meglátásom szerint az eljárási feladatok megosztásának vizsgálata és értelmezése során a már megállapított azon tételtől kell kiindulni, hogy a bíró semmiképp nem kötelezhető a törvény által arra, hogy a vádat alátámasztó bizonyítékokat kutassa. Az 1998-as Be. rendelkezései alapján azonban ez a gyakorlatban nem érvényesült, tekintettel arra, hogy a hivatalbóli bizonyításra és a funkciómegosztás elvének deklarálására vonatkozó szabályanyag nem volt összhangban a megalapozatlanság szabályaival (Elek, 2017). A Kúria az 1/2007-es büntető kollégiumi véleményében foglalkozott e kérdéssel, miután az 1998-as Be.-be bekerült a tétel, miszerint amennyiben az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására. E rendelkezés a Kúria álláspontja szerint arra volt hivatott, hogy még

²⁰ Be. 520. § (1), (2), (3) bekezdések.

következetesebben elhatárolja a bíróság és a vádló feladatait. Ugyanakkor épp e szakasz második fordulata tartalmazta a tényállás alapos, hiánytalan és a válnak megfelelő tisztázását. Amennyiben pedig a másodfokú bíróság felderítetlenséget állapított meg, úgy az mindenképp az eljáró bírót sújtotta, függetlenül attól, hogy mely eljárási szereplő mulasztott. Ezt elkerülendő, a törvényi rendelkezések következtelensége miatt arra kényszerült az ítélező bíró, hogy adott esetben a vád hiányosságait kiküszöbölve „túlbizonyítson” (Vida, 2019).

Kardos Sándor éppen ezért már az említett rendelkezésnek az 1998-as Be.-be iktatásakor figyelmeztetett arra, hogy összhangba kellene azt hozni a megalapozatlanság szabályaival. Ameddig ugyanis a tényállás felderítetlensége a bíró terhére esik²¹, addig nem lehet érvényt szerezni annak a szabálynak, hogy a vádat alátámasztó bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles (Kardos, 2010).

A Be. – ezen ellentmondást orvosolandó – immár rögzíti, hogy amennyiben a tényállás felderítetlensége az ügyész nyilvánvaló mulasztására vezethető vissza, nem alkalmazhatók a megalapozatlanság szabályai.²² Ezek fényében a Be. célja, hogy ne telepítsen a bíróra az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető bizonyítási kötelezettséget és hangsúlyozza, hogy „...a vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az azokat alátámasztó bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása (vagy legalábbis az azok beszerzésére irányuló indítványtétel) a vádlót terhelik. Ezért a váddal való rendelkezésből fakadó eljárási feladatok teljesítése vagy elmulasztása is kizárólag a vádló (ügyész, magánvádló, pótmagánvádló) felelőssége.” (Polt, 2018b). Azáltal tehát, hogy a Be. összhangba hozta a korábban következtelenül szabályozott megalapozatlanságra vonatkozó rendelkezéseket a funkciómegosztás követelményével, a vád esetleges hiányosságai miatt az ítélező bíró túlbizonyításra nem kényszerül (Elek, 2017).

A kontinentális bizonyításelmélet ugyanakkor általában a bírót is a bizonyítás alanyának tekinti, hiszen e rendszerekben a hivatalbóli bizonyítás lehetősége biztosított, valamint ezen túl a bíró ítéletében a bizonyítékok mérlegelését indokolni is köteles (Tremmel, 2009).

A funkciómegosztás tiszta formája természetesen úgy érvényesülhetne, ha a törvény a hivatalbóli bizonyítás lehetőségét egyáltalán nem biztosítaná az

21 Egyes esetekben a törvényi rendelkezések eredeti céljának megfelelő értelmezésére került sor. „A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárást hiánytalanul folytatta le. A vád bizonyítása a vádlót terheli, a vád megalapozása a vádló és nem a bíróság feladata. Ez a vádlói és bírósági feladatok elhatárolásából következik. A felülbírálat során megalapozatlansági okként nem értékelhető, ha az elsőfokú bíróság nem szerzett be a vádat alátámasztó olyan bizonyítási eszközt, amelynek beszerzésére az ügyész saját maga nem tett indítványt. Erre tekintettel az V. rendű vádlott vonatkozásában felderítetlenségre alapított megalapozatlanságra nem lehet hivatkozni.” (Szegeci Ítélet-tábla Bf.379/2012/9. számú határozata).

22 Be. 593. § (4) bekezdés.

eljáró bíró számára.²³ Amennyiben azonban a magyar eljárási rendszerben is érvényesíteni kívánjuk e tételt, úgy ennek a kontinentális hagyományoknak megfelelően szerveződő hierarchikus rendszerben az eljárás további állomása-ira kivetített hatásait is figyelembe kell vennünk, hiszen a passzív bírói szerep a koordinatív rendszernek az egymásra épülő, egymást kölcsönösen kiegészítő elemei közül egyetlen építőelem (Tóth, 2016). Különösen a megalapozatlanság kérdéseivel való kapcsolódási pont szorul vizsgálatra – bár tompítja a korábban említett kitétel a bíró által a felderítetlenségért viselt felelősséget a vádat alátámasztó bizonyítékok vonatkozásában –, ugyanakkor a teljes megalapozatlanság továbbra is hatályon kívül helyezést eredményez.

Fontos ugyanis hangsúlyozni, hogy a vádló bizonyítási indítványa vonatkozásában nyilvánvaló mulasztást említ a törvény. Meglátásom szerint a helyes értelmezés az, hogy e rendelkezés csak abban az esetben alkalmazható, amennyiben az ügyész a helyes minősítés ellenére mulasztja el a bizonyításra vonatkozó indítványtételi kötelezettségét. Hiszen előfordulhat, hogy a bíró szerint nem úgy alakul a cselekmény minősítése, ahogyan az az ügyész által került megállapításra. Ebben a helyzetben pedig az ügyész nyilvánvalóan nem is tud azon törvényi tényállásnak megfelelő bizonyítást indítványozni. Az tehát mindenképp gondos mérlegelést igényel majd a másodfokú bíróság részéről, hogy az esetlegesen fennálló megalapozatlanság valóban ügyészi mulasztás következménye-e vagy a bíróság nem tett eleget az igazság felderítésére vonatkozó kötelezettségének, ez utóbbi esetben ugyanis a megalapozatlanságra vonatkozó szabályanyag ugyanúgy irányadó.

Továbbá pusztán a vádlói mulasztás eredményezheti a megalapozatlanság következményeinek kizárását, a terheltet mentő bizonyítékok esetében ugyanúgy érvényesül az igazság felderítésének igénye²⁴, és a bíróságnak a terhelt érdekét szolgáló bizonyítékokat akkor is be kell szereznie és meg kell vizsgálnia, ha nincs erre vonatkozó indítvány (Belovics, 2018a). Szabó Krisztián előrelépésként értékeli e rendelkezés beiktatását, azt az 1998-as Be. szabályozásához képest az anyagi védelem hangsúlyosabb érvényesüléseként értelmezi (Szabó, 2018).

Mindezek alapján a terhelő bizonyítékok vonatkozásában a törvény

23 A bíró bizonyításban betöltött szerepének új Be. alapján történő értelmezése tekintetében más álláspont is érvényesül. Eszerint, ha a bíró által, hivatalból beszerzett bizonyíték értékelése eredményeként megállapítható, hogy az a vádat támasztja alá, úgy analógia útján a jogellenesen beszerzett bizonyítékok generálklauzulája alkalmazandó, tekintettel arra, hogy vádlói indítvány hiányában járt el a bíró. Be. 167. § (5) bekezdés II. fordulata (Mezőlaki, 2018).

24 Be. 3. § (6) bekezdés: A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a terheltet mentő és a büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból figyelembe venni. Az 1998-as Be. a következőképpen rendezte e szabályt: Az ügyész kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye.

a funkciómegosztás követelményét hangsúlyozza, míg a mentő körülmények tekintetében az anyagi igazság feltárásának kötelezettségét. Meglátásom szerint így teremt egyensúlyt a szabályozás az igazság felderítésének igénye és a garanciális követelményt jelentő funkciómegosztás követelménye között.

A kifejtettekre tekintettel a hivatalból történő bizonyítás létjogosultsága pedig megkérdőjelezhetetlen, ugyanis önellentmondást eredményezne, ha a bírót passzív helyzetbe hozva a törvény továbbra is elvárná a megalapozott tényállás felderítését. Ugyanakkor a Be. egyértelművé teszi azt is, hogy a hivatalbóli bizonyítás lehetősége terhelő bizonyítékok esetében pusztán a vádelv határain belül, a vád tárgyává tett tények vonatkozásában képzelhető el²⁵, hiszen ugyanúgy az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető túlbizonyítást eredményezne, ha a vádban nem rögzített tények tekintetében folytathatna bizonyítást az eljáró bíró. Erre mutatott rá például a Miskolci Törvényszék is, amikor megállapította, hogy az elsőfokú bíróság olyan tényállási elemeket vont be az ítéletbe, amelyek nem képezték a vád tárgyát, ugyanis a konkrét esetben „az ügyészi vád csak egyetlen »ár alatti« ügyletet – részvényértékesítést – tett vád tárgyává, ennek ellenére az első fokú bíróság az összes részvényeladást a tényállás és a marasztalás alapjává tette.”²⁶ A bíróság nem állapíthat meg tehát a bizonyítás eredményeként olyan új, a vádban nem szereplő tényeket, melyek önálló nívumot alkotó büntetőjogi értékelést igényelnek (Háger–Szabó, 2018).

Összegző gondolatok

A felvázolt gondolatmenet nyomán immár választ lehet adni arra a kérdésre, hogy a bevezető tételek igazolást nyernek-e. A túlbizonyítás elkerülésével kapcsolatban annyi bizonyos, hogy tévútra vezet, és helyes következtetések levonására semmiképpen sem lehet alkalmas, ha a túlbizonyítást pusztán technikai jellegű problémának tekintjük. Igazi természetének megértéséhez akkor jutunk közel, ha a túlbizonyításra elsősorban mint igazságkeresési anomáliára tekintünk. Ez persze nem teszi könnyebbé a dolgunkat, hiszen ilyenként a túlbizonyításnak a büntető eljárásjog – amúgy is nehezen megoldható – alapkérdéséhez van a legszorosabb köze.²⁷

25 Be. 163. § (3) bekezdés. E kitélt az 1998-as Be. expressis verbis nem tartalmazta.

26 Miskolci Törvényszék 7.Bf.1213/2006/15.

27 Emellett természetesen a szociológiai, jogszociológiai, filozófiai szempontú vizsgálat is fontos lehet, de ezt egyrészt célszerű lenne magával az igazság-igazságosság kérdésével együtt vizsgálni, másrésztől az ilyen vizsgálat messze meghaladná a dolgozat kereteit.

A törvényi rendelkezések vizsgálata alapján rögzíthető, hogy a tárgyalási szakban tetten érhető technikai jellegű túlbizonyítással kapcsolatban leginkább jelentős újítás a bizonyítási indítványok előterjesztésének ismertetett rendje. Ez kötelezővé teszi mind a vád, mind a védelem számára, hogy valamennyi bizonyítási indítványukat az eljárás e szakaszában előterjesszék. Szintén a felesleges technikai túlbizonyítás elkerülése érdekében bővíti továbbá a Be. a jogszerűen mellőzhető bizonyítás körét is; amit ugyanis nem vitatnak a felek, azt nem kell bizonyítani. Ennek eredménye pedig az lesz, hogy a bizonyítás fókuszát kizárólag a vitatott kérdésekre lehet leszűkíteni.

Az ítélkező funkcióval össze nem egyeztethető túlbizonyítás tekintetében a bíró bizonyításban elfoglalt szerepére vonatkozó nívumok vizsgálandók. A törvény szellemisége alapján és az egyes rendelkezések egymással összevetve történő értelmezése eredményeként megállapítható, hogy az ítélkező bíró feladata az elé terjesztett bizonyítékok alapján állást foglalni a bűnösség kérdéséről.²⁸ Az eljárás során tehát alapvetően a szereplők aktívabb tevékenységén keresztül kell az igazságot kideríteni (Kiss, 2018). Emellett azonban megmarad a mindezt aktív módon ellenőrző bírói közreműködés lehetősége, mely miatt nem feltétlenül sérül a funkciómegosztás elve, legfeljebb nem teljesen merev módon érvényesül (Tóth, 2016). Az ítélkező bíró nincs ugyanis elzárva akár a vádat alátámasztó bizonyíték beszerzésétől sem, de immáron csak akkor, ha meggyőződése szerint az a felelős és megalapozott döntés meghozatalához szükséges, túlbizonyításra a vád esetleges hiányosságait kiküszöbölendő okból semmiképpen nem kényszerül.²⁹ A terhelő bizonyítékok vonatkozásában tehát a funkciómegosztás követelményét hangsúlyozza a törvény, a védelmi bizonyítás tekintetében azonban már az anyagi igazság felderítésének kötelezettsége éled fel, így a terhelt érdekét szolgáló bizonyítékokat erre vonatkozó indítvány hiányában is be kell szerezni és meg kell vizsgálni. Összességében úgy gondolom, hogy a Be. az igazságkeresésre, a valóság megismerésére irányuló igényt továbbra is fenntartja, „finomhangolva” a – dogmatikai értelemben – egymással ellentétben álló elvekkel, így a funkciómegosztás követelményével, valamint a hatékonysággal és a főlősleges túlbizonyítás elkerülésére irányuló törekvéssel. Nem ragaszkodik tehát görcsösen az anyagi igazság felderítéséhez, azonban ez az ismertetett

28 E megállapítást támasztja alá a Be. igazságkonceptiója is. A Preambulum rögzíti, hogy összhangban a törvény szellemével, szem előtt tartja – nem véletlenül jelző nélkül – az igazság megállapításának igényét, a bizonyítás általános szabályai között elhelyezett tétel szerint pedig a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését pusztán a valósághű tényállásra alapozza. Ez egyébként az 1998-as Be. rendelkezéseire képest egy jóval árnyaltabb fogalom, amely a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására való törekvéstről rendelkezett [1998-as Be. 75. § (1) bekezdés].

29 Egyértelműen rögzíti a Be. ezzel összefüggésben azt is, hogy ez pusztán a vád keretei között képzelhető el, a vádvel sérelme nélkül [Be. 163. § (3) bekezdés].

szabályanyag tükrében – meglátásom szerint – egyúttal nem jelent lemondást az igazság felderítésének igényéről (Vida, 2019).

Felhasznált irodalom

- Angyal P. (1915). *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat.
- Balogh J. (1912). *Magyar bűnvádi eljárási jog*. Grill Károly Cs. és Kir. udvari könyvkereskedése.
- Bánáti J. (2017). Megújuló büntetőeljárás, újszerű védői feladatok. In Barabás A. T. & Vókó Gy. (Szerk.), *A bonis bona discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából* (pp. 157–170). Országos Kriminológiai Intézet – Pázmány Press.
- Baumgarten I. (1898). *Fellebbvitel ténykérdésben*. Jogtudományi Közlöny, 46.
- Belovics E. (2019). A büntetőeljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész). *Ügyvédek Lapja*, (7-8), 1–5.
- Belovics E. (2018a). Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In Molnár G. M. & Koltay A. (Szerk.), *Bonus iudex. Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából* (pp. 39–54). Pázmány Press.
- Belovics E. (2018b). Új büntetőeljárási törvény, új feladatok. *Börtönügyi Szemle*, 37(4), 5–13.
- Bencze M. (2016). „Nincs füst ahol nincsen tűz”: az ártatlanság vélelmének érvényesülése a magyar büntetőbíróóságok gyakorlatában. Gondolat Kiadó.
- Callen, C. C. (2008). Cognitive Strategies and Models of Fact-Finding. Crime, procedure and Evidence in a Comparative and International Context. In Jackson, J. D., Langer, M. & Tillers, P. (Eds.), *Essays in Honour of Professor Mirjan Damaška* (pp. 165–170). Oxford and Portland.
- Damaška, M. (1997). *Evidence Law Adrift*. Yale University Press.
- Damaška, M. (1986). *The Faces of Justice and State Authority – A Comparative Approach to the Legal Process*. Yale University Press.
- Elek B. (2017). A bizonyítási teher változó szabályai és az észszerű kételyen túli bizonyosság. In Korinek L. & Végh Zs. (Szerk.), *A tudós ügyész. Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára* (pp. 57–66). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft.
- Grande, E. (2008). Dances of Criminal Justice: Thoughts on Systemic Differences and the Search for the Truth. Crime, Procedure and Evidence in a Comparative and International Context. In Jackson, J. D., Langer, M. & Tillers, P. (Eds.), *Essays in Honour of Professor Mirjan Damaška* (pp. 145–164). Oxford and Portland.
- Háger T. & Szabó K. (2018). Gondolatok a vádelvről, a tettazonosságról, figyelemmel az új büntetőeljárási törvény rendelkezéseire. *Magyar Jog*, 65(10), 567–576.
- Heller E. (1947). *A magyar büntetőtörvénykezési jog tankönyve*. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- Kardos S. (2010). *Kit „terhel” a bizonyítási teher? A büntető ítélet igazságtartalma*. Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó.

- Kiss A. (2018). Változó szerepek az új Be.-ben. *Belügyi Szemle*, 66(5), 5–19. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.5.1>
- Kostoris, R. E. (Ed.) (2018). *Handbook of European Criminal Procedure*. Springer International Publishing. University of Padua. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-72462-1>
- Langbein, J. H. (2003). *The Origins of Adversary Criminal Trial*. Oxford University Press.
- Mezőlaki E. (2018). Hogyan érvényesül a funkciómegosztás elve? A bíróg meg az árnyéka. *Ügyvédek Lapja*, 57(1), 2–5.
- Miskolczi B. (2015). Az új Be. szabályozási elvei (2): Az igazság – igazságosság megjelenése a szabályozási elvekben. *Ügyvéd Világ*, 9(6), 22–25.
- Pizzi, W. (2008). Sentencing in the US: An Inquisitorial Soul in an Adversarial Body? Crime, procedure and Evidence in a Comparative and International Context. In Jackson, J. D., Langer, M. & Tillers, P. (Eds.), *Essays in Honour of Professor Mirjan Damaška* (pp. 65–80). Oxford and Portland.
- Polt P. (Főszerk.) (2018a). *Kommentár az új büntetőeljárási törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary.
- Polt P. (2018b). A büntetőeljárási törvény újításainak várható hatásai. *Belügyi Szemle*, 66(9), 29–38. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.9.2>
- Somogyi G. (2018). A bírói igazságkeresés útjai. Az objektív valóság és a processzuális igazság kibékítése. In Molnár G. M. & Koltay A. (Szerk.), *Bonus Iudex. Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából* (pp. 335–352). Pázmány Press.
- Szabó K. (2018). A védőhatóságról. In Homoki-Nagy M. (Főszerk.), *Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára* (pp. 881–888). Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Tóth M. (2016). Hol az igazság mostanában? – szemelvények és reflexiók Király Tibor professzor tiszteletére. In Hack P., Horváth G. & Király E. (Szerk.), *Kodifikációs kölcsönhatások. Tanulmányok Király Tibor tiszteletére* (pp. 17–29). ELTE Eötvös Kiadó.
- Tremmel F. (2009). *Bizonyításelmélet*. Pécsi Tudományegyetem.
- Tremmel F. (2002). Továbbfejleszthetők-e a bizonyításelmélet alapfogalmai? In Fenyvesi Cs. & Herke Cs. (Szerk.), *Tanulmányok Erdősy Emil professzor tiszteletére* (pp. 32–42). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Varga Z. (2018). Kötetlen tárgyalás vagy sarokba szorított védelem? *Ügyvédek Lapja*, 37(4), 27–29.
- Vida J. (2019). Kibékíthető ellentétek a büntetőeljárársban. *Belügyi Szemle*, 67(5), 99–113. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.5.7>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: Kúria joggyakorlatalemző csoport. *Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*. Budapest, 2017. október hónap. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/ossze_fogl_velemeny_iteleti_bizonyosság.pdf

URL2: *Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2012.L.II.E.1/6. szám. A bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése (büntetőügyek) 2012-es összefoglaló vélemény.*
https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeny_2012iimod2_2.pdf

Jogszabályi hivatkozások

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról
T/13972. törvényjavaslat a büntetőeljárásról

Ítélezési gyakorlat

4/2013. büntető jogegységi határozat
1/2007. büntető kollégiumi vélemény
BH2001. 458.
BH2013. 33.
Debreceni Ítéltábla Bhar.II.497/2007/12.
Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.97/2019/11.
Miskolci Törvényszék 7.Bf.1213/2006/15.
Szegedi Ítéltábla a Bf.379/2012/9.

Alkotmánybírósági határozatok

14/2002. (III. 20.) AB határozat

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Zsiros B. (2022). Túlbizonyítás, mint az igazságkeresés egy anomáliája a büntetőeljárásban.
Belügyi Szemle, 70(4), 667–687. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.2>